

odmevi

O gorah, planinah in hribih

Pred mnogimi leti nas je dolgoletni mislec planinske organizacije **Tine Orešnik** nekaj zbral na Jančah in tam je pogovor stekel tudi o *gorništvu* in *planinstvu*: če me zelo spomin ne goljufa, je povod za to bil spoštovani doktor **Škerlak** kot vztrajni zagovornik *gorništvu* in še bolj vztrajni preganjalec *planinstva*. Tine Orešnik je z njemu lastno prijaznostjo in miroljubno trdnostjo prepričeval, če me spet spomin ne vara, da je seveda *gorništvu* z vsem svojim besednim gnezdom vred prav lepa in uporabna beseda, da pa velja prav isto tudi za *planinstvo*; da sta obe besedi malce literarni, da pa ima druga vsaj v zvezi z »gorohodsko« organizacijo prednost (takrat) osemdesetletne rabe; ugnedila se je v ušesih številnih rodov, v dopisih, izletih, v »blagovni znamki« in podobnih rečeh; da bi torej bilo nesmiselno kakršnokoli spreminjanje poimenovanja *Planinske zveze Slovenije* v karkoli drugega, še najmanj v kaj, kar bi bilo jezikovno enako »ranljivo«, kot je vse v zvezi s *planinskim*. Mislim, da je bila Orlova takratna presoja modra in smiselna; naj jo poskušam zdaj docela neobremenjeno še enkrat pregledati z jezikovnega vidika.

Vsekakor je ugotovitev, da *planina* pri nas pomeni pašno kultiviran, travniški svet, na mestu (pomensko opredelitev sem povzel na najkrajši mogoči način); vendar drži samo deloma, saj gre za tako imenovani homonim oziroma enakoglasnico, besedo z več pomeni; *Pleteršnikov slovensko-nemški slovar* kot prvi moderni slovenski besednjak ima za *planino* napisan naslednji pojasnjevalni »prevod«: 1. prvotno: »gora brez drevja in rodu«, *Erj. (Torb. Let 880, p. 168; Sem daleč prijezdil Črez tri planine, das Hochgebirge, die Alpen, das Bergland; – 2. die Alpe, des Grassplatz im Gebirge; živino dati na planino; po pla-*

ninah le pasejo, po rovtih kosijo, Gor.; pastirjev planine – Dalm.; – hrib, po katerem se da kositi, Laško (Št.); – planina, gorski pašnjak, die Weidealpe, Bolc, Trenta – Erj. (torb.). Torej je na prvem mestu zapisano *Hochgebirge/visokogorje*, slovar je izšel 1894, sklicuje pa se pri tem na **Erjavca** iz leta 1880; spomnimo se: SPD je imelo ustanovni občni zbor v začetku 1893. Širša družina besed s *planostjo* v osnovi je pri **Pleteršniku** resda pretežno »plansarska«, težko pa bi bilo vseeno trditi, da so ustanovitelji SPD svojo organizacijo poimenovali tako, kot so jo, iz nevednosti. – In tudi današnji *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (SSKJ), ki je nastal na osnovi številnih izpisov, pozna sicer pri *planini* oba pomena, čeprav v obrnjenem zaporedju, pri *planincu* pa pod 1. *kdor hodi v hribe...*, 2. *kdor živi v hribih ali je doma s hribov; hribovec...*, 3. *vojak enote, izurjene za operacije v gorah...*, 4. *nar.(ečno) gorensko plansar...* – Če pri sebi dovolj odkritosrčno preverimo vsakdanjo pogovorno rabo, lahko mirne duše deneemo, da se *planinec, planinski* uporablja predvsem v zvezi z organizacijo SPZ in tu velja sto let rabe; redkokdo bo rekel, da je bil v *nedeljo na/v planinah*; če kdo vseeno tako reče, se sliši malce naivno ali literarno. Se bo pa domala vsakomur zdelo povsem normalno, da je član *planinske organizacije*, ali pa da bo šel na (organiziran) *planinski izlet* in da ima naročen *Planinski vestnik*.

Toda to seveda še ne pomeni, da je z *goro* in *gorništvom* kako drugače. *Gora* je literarno zaznamovana; izbira besede napoveduje nekaj pomembnejšega, posvečenjšega, »nešodrovskega«. Zadnjič sem poslušal **Dava Karničarja**, ki je za svoje podpornike po radiu ponavljal precej slovesen stavek o »gori, ki te spusti k sebi šele potem, ko pre-magaš samega sebe« (ali tako nekako) – tega se pač na dovolj patetičen način ne bi povedati ne s *planino* ne s *hribov*. Neko jutro, ko je v dolgem pogovoru na Valu 202 govoril v lastnem imenu, prijazno (zelo dobro govoril!) in neposredno, pa ne vem, če je kdaj sploh izrekel

besedo *gora*; vsakokrat, ko je naneslo, je »splezal na kak hrib«. In to je običajna besedna raba večine slovenskih »gorohodcev«: v *nedeljo grem v hribe, sem bil v hribih, prespal sem v hribovski* (kvečjemu *planinski*) *koči*. Povrh gre tudi pri *gori* za homonim, v SSKJ so navedeni vsaj trije primeri neekspresivnega (neprišpodbodnega) pomena za to-isto besedo: *izrazita, visoka vzpetina zemeljskega površja; vinnograd* (narečno); *gozd v hribovittem svetu* (starinsko; vse troje ima že tudi **Pleteršnik** – skupaj z *gorico*). Za *gornika, gorništvu* v SSKJ celo izrecno piše, da gre za knjižni besedi, kadar označujeta *planinca, alpinista; planinstvo, alpinistiko*.

Tako nas navdaja Slovence taka misel, vsaj mene, da imamo spet opravka z bolj ali manj nepotrebno pravdo. Obe besedi, *gora* in *planina*, naj imata svoj prostor pod soncem, vsaka s svojim dodatnim sopomenom; vsaka naj deluje v sebi lastnem govornem položaju, ki je bil do semle vsaj bežno naznačen; v vsakdanjem govornem dejanju pa naj se namesto njih brez zadržkov še naprej rabi tudi tretja, *hrib*, včasih še četrta, metonimični *vrh*, ali še katera. V poimenovalni mnogoterosti se skriva jezikovno bogastvo; z njo je mogoče izraziti najboljše sporočila; zato ne bežimo od nje. Ne bežimo tudi od izročila, od trajanja, ki je naše obstajanje; saj je znano, da si lahko sleherni trenutek izmislimo novo revolucijo; izročila pa si ne moremo izmišljati; potrpeljivo in zvesto je treba slediti

Najina planina

OLGA KOLENC

Vem,
pomniš najino planino,
vihar divja na njej,
pa sneg in mraz.
A zame
večna bo pomlad.
Vihar se seli v mojo dušo,
z njim strah in hlad.
Zato,
ker tebe ni,
in bele megle si zakrit
in kot privid
ostale tvoje so oči.